

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
2 ΙΟΥΝΙΟΥ 2023

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Θέμα Α

- A1.** Το κείμενο αναφέρεται στην κοινωνική υποβάθμιση των γυναικών. Αναλυτικότερα, από την αρχαιότητα έως και πρόσφατα διανοούμενοι ή καθημερινοί άνθρωποι απαξίωναν τις γυναίκες, αρνούμενοι την εξίσωσή τους με τους άνδρες. Η πεποίθηση περί γυναικείας κατωτερότητας και η απόδοση μόνο του ρόλου της τεκνογονίας στη γυναίκα επέφερε μια, μοναδική στην ανθρώπινη ιστορία, κακομεταχείριση του φύλου. Μάλιστα, και σήμερα κακοποιούνται γυναίκες με ποικίλους απάνθρωπους τρόπους. Αυτό, κατά τον συγγραφέα, ενοχοποιεί και συγκινεί ευαισθητοποιημένους ανθρώπους, που απαιτούν απόδοση δικαιοσύνης.

Θέμα Β

- B1.** 1-γ, 2-γ, 3-β, 4-β, 5-α.

B2.

Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 2 («Για την Μπελίττα ...θυματοποίηση»), η συνοχή εξασφαλίζεται με τις εξής διαρθρωτικές λέξεις:

Προφανώς: Η διαρθρωτική λέξη «προφανώς» δηλώνει επιβεβαίωση / έμφαση. Συγκεκριμένα, η συγγραφέας, στην προηγούμενη περίοδο, αναφέρεται στη σύγχρονη μορφή του φεμινισμού, «στον φεμινισμό της διαφοροποίησης», που τονίζει τις διακρίσεις μεταξύ των δύο φύλων, επειδή τις θεωρεί αγεφύρωτες. Στη συνέχεια, με τη χρήση της διαρθρωτικής λέξης «προφανώς» επιβεβαιώνει την ύπαρξη των παραπάνω διαφορών.

Όμως: Η διαρθρωτική λέξη «όμως» δηλώνει αντίθεση. Συγκεκριμένα, στην προηγούμενη πρότασή της η συγγραφέας αποδέχεται την ύπαρξη διαφορών ανάμεσα στα δύο φύλα. Στη συνέχεια, με τη χρήση της διαρθρωτικής λέξης «όμως» δηλώνει ότι οι διαφορές αυτές δεν αντιβαίνουν σε κάθε άλλη ιδιότητα των ανδρών και των γυναικών, όπως είναι η ιδιότητα του ανθρώπου, του συγγραφέα, του εκπαιδευτικού, του ορειβάτη ή του κηπουρού.

Δηλαδή: Η διαρθρωτική λέξη «δηλαδή» δηλώνει επεξήγηση. Συγκεκριμένα, η συγγραφέας στην προηγούμενη περίοδο διατύπωσε την άποψη ότι το φύλο κάθε ανθρώπου δεν έρχεται σε αντίθεση με κάθε άλλη ιδιότητά του. Με τη χρήση της διαρθρωτικής λέξης «δηλαδή» επεξηγεί την άποψη αυτή,

υπογραμμίζοντας ότι η ιδιότητα του ανθρώπου που ασχολείται με κάποιες δραστηριότητες ιεραρχικά προηγείται και συνυπάρχει, χωρίς να ακυρώνει, την ιδιότητα του φύλου.

Επειδή: Η διαρθρωτική λέξη «επειδή» δηλώνει αιτιολόγηση. Συγκεκριμένα, με τη χρήση της διαρθρωτικής λέξης «επειδή» η συγγραφέας παρουσιάζει την άποψη των νεοφεμινιστριών για τα αίτια της γυναικείας κακοποίησης. Η γυναικεία κακοποίηση οφείλεται, κατά τις νεοφεμινίστριες, στο γεγονός ότι οι γυναίκες, λόγω του φύλου τους και μόνο, αποτελούν θύματα, που είναι μόνιμα εκτεθειμένα στον κίνδυνο.

Ωστε: Η διαρθρωτική λέξη «ώστε» δηλώνει αποτέλεσμα. Συγκεκριμένα, η συγγραφέας στις προηγούμενες περιόδους έχει αναφερθεί στην έννοια της «αυτοθυματοποίησης» των γυναικών, η οποία διαδίδεται έντονα εξαιτίας της ιδεολογίας του κινήματος του νεοφεμινισμού. Η διάδοση της έννοιας αυτής έχει τελικά ως αποτέλεσμα η «αυτοθυματοποίηση» να καθίσταται διάκριση και να θεωρείται από κάποιες γυναίκες θετικό στοιχείο.

B3.

α. Πρόθεση του συγγραφέα στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 («Ξέρω... δικαιοσύνη») είναι να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη / την αναγνώστρια για τις αδικίες σε βάρος των γυναικών.

Για να υπηρετήσει την πρόθεσή του, χρησιμοποιεί ποικίλες γλωσσικές επιλογές. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις εξής:

Χρήση α' πληθυντικού προσώπου: Συγκεκριμένα, ο συγγραφέας χρησιμοποιεί το α' πληθυντικό πρόσωπο στις εξής περιπτώσεις: «να αναλογιζόμαστε», «να συμπονούμε», «να προσπαθήσουμε», «να οραματιζόμαστε». Η χρήση του α' πληθυντικού προσώπου αναδεικνύει την καθολικότητα της συγκίνησης που προκαλεί η κακοποίηση των γυναικών. Παράλληλα, δηλώνει τη συλλογικότητα της ευθύνης που φέρουν οι άνθρωποι, για να αλλάξουν την κατάσταση αυτή. Μάλιστα, με τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου ο συγγραφέας δείχνει στους δέκτες ότι ανήκουν από κοινού στο ίδιο σύνολο. Έτσι, επιδιώκει να τους πείσει να ασπαστούν τις θέσεις του και να δράσουν ενεργά, για να συμπαρασταθούν στις γυναίκες που υφίστανται βία, κάνοντας τις ανάλογες προσπάθειες, ώστε να αποδοθεί δικαιοσύνη και να εξασφαλιστεί η ισότητα των δύο φύλων. Επίσης, η χρήση του α' πληθυντικού προσώπου προσδίδει ζωντάνια και αμεσότητα στον λόγο.

Χρήση υποτακτικής έγκλισης: Συγκεκριμένα, ο συγγραφέας χρησιμοποιεί υποτακτική έγκλιση στις εξής περιπτώσεις: «να αναλογιζόμαστε», «να συμπονούμε», «να προσπαθήσουμε», «να οραματιζόμαστε». Η χρήση της υποτακτικής έγκλισης στις συγκεκριμένες περιπτώσεις έχει ως στόχο να προτρέψει τον δέκτη να αναστοχαστεί, να τον αποτρέψει από το να αδιαφορήσει για το φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών και, να τον ωθήσει, συναισθανόμενος τη δική του ευθύνη, να συμπαρασταθεί ψυχολογικά

και συναισθηματικά στις γυναίκες που υφίστανται βία. Απώτερος στόχος του συγγραφέα είναι να πειστεί ο δέκτης να προβεί στις κατάλληλες ενέργειες για τη βελτίωση της θέσης των γυναικών.

Χρήση αντίθεσης: Συγκεκριμένα, η αντίθεση εντοπίζεται στο χωρίο: «Ξέρω ότι ... δεν συγκινούν. Σήμερα ... δικαιοσύνη». Αναλυτικότερα, ο συγγραφέας αντιπαραβάλλει τη στάση των ανθρώπων στις καθιερωμένες ημέρες μνήμης, για τις οποίες τείνουν να επιδεικνύουν αδιαφορία, με τη στάση που οφείλουν να δείξουν οι αναγνώστες του στη συγκεκριμένη ημέρα μνήμης κατά της βίας των γυναικών, καθώς θεωρεί απαραίτητη την κινητοποίηση όλων, για να συμπαρασταθούν στις γυναίκες που υφίστανται βία και για να διασφαλίσουν την αλλαγή της στάσης του κοινωνικού συνόλου.

Χρήση συναισθηματικά φορτισμένων λέξεων: Συγκεκριμένα, χρησιμοποιούνται πολλές λέξεις που διεγείρουν τον συναισθηματικό κόσμο των αναγνωστών (αναγνωστριών («ενοχή», «αδικία», «συμπονούμε», «θύματα», «δικαιοσύνη»). Με τη χρήση των λέξεων αυτών ο συγγραφέας προσδίδει συγκινησιακές αποχρώσεις στον λόγο, ευαισθητοποιεί τους δέκτες για τις αδικίες που υφίστανται οι γυναίκες και αναδεικνύει την ανάγκη να σταθούμε όλοι με μεγαλύτερη ευαισθησία απέναντι στο δράμα των γυναικών, ώστε να αγωνιστούμε για τη βελτίωση της θέσης τους.

β. Η δεύτερη παράγραφος του Κειμένου 2 («Για την Κανόν ... ξεπεράσουμε») οργανώνεται στη βάση της αντίθεσης.

Συγκεκριμένα, η συγγραφέας φέρνει σε αντίθεση τον «κλασικό φεμινισμό» του 20^{ου} αιώνα με τον «νεοφεμινισμό» της σύγχρονης εποχής. Στην αρχή της παραγράφου η Κανόν παρουσιάζει κάποια χαρακτηριστικά του «κλασικού φεμινισμού» και, στη συνέχεια, τονίζει κάποια στοιχεία του «νεοφεμινισμού». Χαρακτηριστική είναι η χρήση της λέξης «Αντιθέτως» στην αρχή της τελευταίας περιόδου. Με την αντίθεση αυτή η Κανόν θέλει να αναδείξει τις διαφορές ανάμεσα στα δύο αυτά «κινήματα», να καταγγείλει τη διαστρέβλωση των στόχων του «κλασικού φεμινισμού» από τους εκπροσώπους του «νεοφεμινισμού», να τονίσει τη ματαιότητα της σύγκρουσης μεταξύ των δύο φύλων, που προκαλείται από πολλούς θιασώτες του «νεοφεμινισμού», και, κυριώς, να υποστηρίξει ότι ο «κλασικός φεμινισμός» είναι ένα θετικό και αισιόδοξο κίνημα, που αποσκοπεί στην εξίσωση των φύλων και δίνει έμφαση στην ανάληψη διαφορετικών ρόλων από άνδρες και γυναίκες, κάτι που είναι εφικτός στόχος, και όχι στην εξομοίωσή τους, που είναι ανέφικτη, γιατί απαιτεί αλλαγές που δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν.

Θέμα Γ

Γ1.

[Δεν έχει τηρηθεί το όριο λέξεων, για να δοθούν πολλοί κειμενικοί δείκτες και να καλυφθούν οι διαφορετικές επιλογές που μπορεί να έχουν κάνει οι μαθητές]

Το απόσπασμα αναφέρεται στον εγκλωβισμό των ανδρών στον ρόλο του ισχυρού, τον οποίο υπαγορεύουν τα κοινωνικά στερεότυπα. Αναλυτικότερα, ο αφηγητής, **στο πλαίσιο ενός εσωτερικού μονολόγου, που εκτείνεται σε ολόκληρο το απόσπασμα και χαρακτηρίζεται από στοιχεία πρόφορικού λόγου (με σούταραν ... δουλειά, να της πω το και το), εξομολογείται την αδυναμία του να πληροφορήσει τη σύντροφό του ότι έμεινε άνεργος. Η διάχυτη απογοήτευσή του εντείνεται από τον βροχερό καιρό, που παρουσιάζεται εμφοτικά με μια παρομοίωση (οι σταγόνες ... αλεξίπτωτό τους), ενώ η δειλία του, που οφείλεται στην ανικανότητά του να έρθει αντιμέτωπος με τη σκληρή πραγματικότητα, του προκαλεί μεγάλη αγωνία, αφού γνωρίζει ότι δεν μπορεί να κρύβεται από τη σύντροφό του για πολύ. Έτσι, «σκηνοθετεί» στο μυαλό του τη στιγμή που θα πρέπει να ομολογήσει τη μεγάλη αλήθεια, σκέψη που του προκαλεί τρόμο και ανασφάλεια, συναισθήματα που δίνονται από τον συγγραφέα με ένα εντυπωσιακό ασύνδετο σχήμα (να φανώ ... και το). Στη συνέχεια, ο αφηγητής παραδέχεται με διάθεση αυτοσαρκασμού, που αισθητοποιείται με ένα χιουμοριστικό αφηγηματικό σχόλιο (άσε κιόλας ... βενζίνες), ότι εξαπατά τη σύντροφό του, καθώς καθημερινά φεύγει από το σπίτι του, υποκρινόμενος ότι πηγαίνει στη δουλειά, γεγονός που τον κάνει να νιώθει απογοήτευση για τον εαυτό του (τι σόι ... παρακάτω). Η αδυναμία του αφηγητή να παραδεχθεί την πικρή αλήθεια οφείλεται, βέβαια, στις ενοχές που του δημιουργούν τα εσωτερικευμένα κοινωνικά στερεότυπα για τον ρόλο των ανδρών, που, ακόμη και σήμερα, επειδή θεωρούνται ισχυρό φύλο, πιστεύουν ότι πρέπει να ξεπερνούν κάθε δυσκολία με δυναμισμό και χωρίς συναισθηματισμούς, στερεότυπα που προβάλλονται με λεπτό χιούμορ και ειρωνεία με τη χρήση του βραχυπερίοδου λόγου, πολλών ρημάτων σε χρόνο Ενεστώτα (ζεχνούν, προχωράνε, είναι, σκέφτονται, πονάνε ...) και του σχήματος επαναφοράς (Οι αληθινοί άντρες ... οι αληθινοί άντρες...).**

Κατά τη γνώμη μου, ο πρωταγωνιστής της ιστορίας θυμίζει κάποιους άνδρες της εποχής μας, που, ανήμποροι να απαγκιστρωθούν από τα στερεότυπα παλαιότερων εποχών, αυτοπαγιδεύονται σε μια αφόρητη καθημερινότητα, προσπαθώντας να ανταποκριθούν στον ρόλο του ισχυρού. Αυτή η φιλοσοφία ζωής είναι, κατ' εμέ, μάταιη και πρέπει να εγκαταλειφθεί, ώστε να νιώσουν οι άνδρες πραγματικά ελεύθεροι και να αγαπήσουν τον εαυτό τους.

Θέμα Δ

Δ1.

Αξιότιμε κύριε Δήμαρχε,
Αγαπητοί συνδημότες και συνδημότισσες,

Σας ευχαριστώ που, από το βήμα αυτό, μου δίνετε την ευκαιρία να αναφερθώ σε ένα πολύ σημαντικό θέμα, που δεν είναι άλλο από την καταπάτηση των γυναικείων δικαιωμάτων. Η αθρόα προσέλευσή σας στην παρούσα εκδήλωση μαρτυρά το ενδιαφέρον σας για το θέμα αυτό και την ανάγκη που έχουμε όλοι να συμμετέχουμε σε παρόμοιες εκδηλώσεις.

Πρόλογος:

Κανείς δεν μπορεί να αντιταχθεί στην άποψη ότι η καταπάτηση των γυναικείων δικαιωμάτων αποτελεί διαχρονικό φαινόμενο. Από την αρχαιότητα έως και σήμερα οι γυναίκες θεωρούνται αδύναμες, αποκαλούνται ανίκανες, αντιμετωπίζονται ως κατώτερες, παραγκωνίζονται ως παρίες. Το γεγονός αυτό επιφέρει ανυπολόγιστες συνέπειες στον ψυχισμό, την κοινωνικότητα, ακόμη και στη σωματική τους υγεία. Για να μην θεωρήσετε, όμως, τις διαπιστώσεις αυτές λεκτική υπερβολή, θα προβώ στη συνέχεια στην αναφορά φαινομένων που πιστοποιούν την καταπάτηση των δικαιωμάτων των γυναικών και θα προτείνω τρόπους με τους οποίους εμείς οι νέοι μπορούμε να αλλάξουμε την κατάσταση.

Απάντηση α' ερωτήματος: Φαινόμενα παραβίασης των γυναικείων δικαιωμάτων:

- Χώροι εργασίας: οι γυναίκες υπαμείβονται, οι γυναίκες πέφτουν θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης, οι εργοδότες δεν τους αναθέτουν εργασίες σε θέσεις υψηλής ευθύνης, γιατί δεν θεωρούν ότι έχουν διοικητικές ικανότητες.
- Πολιτική: οι γυναίκες που έχουν δημόσια αξιώματα είναι πολύ λιγότερες από τους άνδρες, ελάχιστες οι γυναίκες πρωθυπουργοί σε όλον τον κόσμο, στην Ελλάδα ο νόμος της ποσόστωσης και όχι η αναγνώριση των ικανοτήτων τους τις βοηθά να αναρριχηθούν σε αξιόλογες θέσεις στον πολιτικό βίο.
- Οικιακός βίος: πέφτουν θύμα ενδοοικογενειακής βίας, θεωρούνται υποχρεωμένες να αναλάβουν εξ ολοκλήρου την ανατροφή των παιδιών και τον παραδοσιακό ρόλο «της νοικοκυράς».
- ΜΜΕ: παρουσιάζονται ως θύματα του καταναλωτισμού στη διαφήμιση, παρουσιάζουν σκανδαλοθηρικές εκπομπές, γιατί ταυτίζονται με το «κουτσομπολιό», στα περισσότερα σίριαλ παρουσιάζονται ως δολοπλόκες και μηχανορράφοι.

- Κοινωνία: στοχοποιούνται, όταν δεν παντρεύονται, όταν αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στη σταδιοδρομία τους, όταν επιλέγουν να αποκτήσουν παιδιά «εκτός του σχήματος του γάμου».
- Κοινωνία: θεωρούνται υπεύθυνες για κάθε πράξη βίας που ασκείται εις βάρος τους – η κοινωνία πιστεύει ότι προκαλούν τη βίαιη συμπεριφορά των ανδρών με την προκλητική συμπεριφορά τους ή επειδή τολμούν να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους.
- Μητρότητα: δεν στηρίζονται από την Πολιτεία με επιδόματα, η Πολιτεία δεν μεριμνά για την προστασία τους, όταν απειλούνται από κακοποιητικούς συντρόφους, ο νόμος δεν τιμωρεί αυστηρά όσους κακομεταχειρίζονται τις γυναίκες, η Πολιτεία δεν φροντίζει για την εφαρμογή του νόμου περί απόδοσης άδειας μητρότητας στις γυναίκες στον ιδιωτικό τομέα.
- Αναπτυσσόμενος κόσμος: είναι υποχρεωμένες από τη θρησκεία να ακολουθούν συγκεκριμένο ενδυματολογικό κώδικα, λογοκρίνονται από τους συζύγους και τα καθεστάτα, δεν μπορούν να συμμετάσχουν ελεύθερα στον κοινωνικό βίο, υφίστανται σκληρή μεταχείριση λόγω εθίμων, όπως είναι αυτό της κλειτοριδεκτομής.

Απάντηση β' ερωτήματος: συμβολή των νέων στην επίτευξη της ισότητας των φύλων:

- Καταγγελία φαινομένων καταπίεσης γυναικείων δικαιωμάτων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Κοινοποίηση σχετικών άρθρων και σχολίων, ώστε να αναδειχθεί το θέμα αυτό στο μεγάλο ακροατήριο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.
- Συμμετοχή νέων σε πορείες και διαδηλώσεις και άσκηση πίεσης στην εξουσία για την προστασία των γυναικών από κάθε μορφή καταπίεσης και κακομεταχείρισης.
- Τα νεαρά κορίτσια, με σεβασμό στην κοινωνία και το αντίθετο φύλο, να διεκδικούν σθεναρά τα δικαιώματά τους και να μην επιτρέπουν την κακομεταχείρισή τους. Τα νεαρά αγόρια θα πρέπει να αντιμετωπίζουν με ενσυναίσθηση και κατανόηση το αντίθετο φύλο και να προσπαθούν να αναπτύξουν σχέσεις βαθιάς αγάπης και εκτίμησης με αυτό.
- Οι νέοι πρέπει να επιδιώξουν να λάβουν ανθρωπιστική παιδεία, ώστε να μάθουν να σέβονται κάθε άνθρωπο και να παλεύουν για την προάσπιση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών του.
- Στο πλαίσιο της οικογένειας οι νέοι θα πρέπει να απαιτούν από τους γονείς τους να αναλαμβάνουν την ισότιμη γονεϊκή τους ευθύνη, να δείχνουν σεβασμό ο ένας στον άλλον, να μοιράζονται τις υποχρεώσεις του οικιακού βίου και να μην καλλιεργούν πνεύμα ανταγωνισμού.

Επίλογος:

Ολοκληρώνοντας την πραγμάτευση του θέματος, θα ήθελα να τονίσω ότι σκοπός κάθε ενέργειας και προσπάθειάς μας δεν θα πρέπει να είναι η εξομοίωση των δύο φύλων. Αυτό, εξάλλου, θα ήταν μάταιο και άσκοπο. Αντιθέτως, επιδίωξή μας θα πρέπει να είναι η εξίσωση των ανδρών και των γυναικών, ώστε να απολαμβάνουν όλοι οι άνθρωποι όλα τα δικαιώματά τους. Εξάλλου, από τον βαθμό ελευθερίας των γυναικών κρίνεται και η ποιότητα της δημοκρατίας που αυτή η κοινωνία έχει.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας και ευελπιστώ τα λόγια μου να γίνουν εφαλτήριο γόνιμου προβληματισμού.